Ekler Andrea

Bekukucskálok az ajtón…

Vannak emberek, akikről úgy gondoljuk, sebezhetetlenek, és bizonyosan nem azok a visszavonhatatlan törvények vonatkoznak rájuk, amelyek a többi földi halandóra. Oláh János is ilyen volt. Már betegsége is hihetetlen volt számomra, s hogy elment…

A szerkesztőségben bekukucskálok az ajtaján, összenézünk az íróasztalán halmozódó könyvek és kéziratok fölött, és megkérdezi, hogy vagyok. És persze, rögtön az aktuális dolgokról kezdünk beszélni, mert a teendő minden időpontban rengeteg. Természetesen sietek, nem csupán a magam életét hajszolva, hanem az érzés elől is menekülve: elveszek valamit. Időt például, amelyet sosem sajnált senkire, semmire. Szűkebb családjára – az imádottakra, és a tágabbra, a szerkesztőségbeli fiatalokra sem. Nem sajnálta könyvcipelésre, végeláthatatlan tárgyalásokra, kilátástalannak tűnő küzdelmekre támogatásért, fennmaradásért, rohangálásra a nyomdába, a terjesztőkhöz, estekre, rendezvényekre, könyvnapokra, szerkesztőségi ülésekre, olvasásra, a ház körüli javításokra, és ki tudja, még mi mindenre. Az idő különösen megfejthetetlen számomra. Görömbei Andrástól kérdeztem mindig, hogy van ideje neki és Nagy Gáspárnak annyi mindenre. Úgy tűnik, az időtlenség létélménye a kiválasztottaké.

Szóval, bekukucskálok az ajtaján, és megkérdezi, hogy vagyok. Mormogok valamit, ő is tudja, hogy erre semmi értelmeset nem lehet válaszolni, és minek is. De valóban érdekli. Leemelve szemüvegét, hiába tűnik paradoxonnak, látja is rögtön. Többet kellene pihenni – mondja. Ez viccnek tűnik az ő szájából. Ő állítja ezt, aki mindig küzd valamiért? Az *Elérhetetlen föld* előtt és után. Ugye viccel? – kérdezem, és mosolyog. Biztos vagyok abban, hogy aki ismerte a mosolyát, nem felejti el. A tönk szélén állva, a lehetetlen helyzetekben is tisztán tudott mosolyogni. Annyi megpróbáltatás és csalódás után honnan merített ehhez erőt? Nem tudom. Ami bizonyos, hogy újra és újra tudott bízni az emberekben, hinni az elérhetetlennek tűnő célokban, mert kísérletezni, bizalmat szavazott az egészen furcsa ötleteknek is. Nem a „pedigrét” nézte, hanem az embert. Soha nem felejtem el azt a különös pillanatot, amikor mintegy mellékesen megkérdezte, nem dolgoznék-e szerkesztőként a Magyar Naplónak? Még aznap megszületett a Nyitott Műhely ötlete. Nem firtatott semmit, hogy képzelem, azt mondta: Csináljuk! És csináltuk méltatlan helyzetben, pénztelenségben is, és biztatott bennünket, hogy eljön az idő, amikor másként lesz. Ahogy a jövőben bízott, úgy hitt bennünk is. És az utánunk jövőkben. Versei, prózája mellett maradandót alkotott abban is, amit jó néhányan elmulasztottak: az utódok nevelésében, támogatásában. Nem tudnám felsorolni, hány fiatalt indított el a pályán íróként, költőként, kritikusként, szerkesztőként. Mérhetetlen érdem ez, Németh László szavaival élve: *az értelmiség hivatása* ez is.

És Németh László. Amikor elé álltam az ötlettel, hogy lenne egy körülbelül hat-hétkötetnyi (!) magyar és világirodalmi vonatkozású Németh László-írás, amelyet feltétlenül ki kellene adni, azonnal beleegyezett, mielőtt az ötlet újdonságai felől meggyőződött volna. Nem felelőtlenség volt ez a részéről, hanem rendkívüli elkötelezettség egy szemléleti, esztétikai értékrend mellett, és végtelen bizalom. Hány kiadó vezetője bólintott volna rá egy többéves projektre a létbizonytalanság közepette? Nem tudom. Valójában nem is foglalkoztam ezzel a kérdéssel. Olyan természetesnek tűnt, hogy így döntött, mint az, hogy nem kötelezett bennünket arra, hogy olyan emberrel fogjunk kezet, akivel nem szeretnénk, vagy olyasmit írjunk le, amitől berzenkednénk.

Bekukucskálok az ajtaján, és nincs ott, kérdezem, hol van, elmondják, hogy könyvet visz ide-oda, tárgyal, utazik, egyeztet, szervez. Otthagyom, amit szeretnék, és tudom, hamarosan hívni fog. Megbeszéljük, mit mikorra, szükségesek-e változtatások, milyen terveink vannak a következő számot illetően, mikor, hol lesznek könyvbemutatók, kire kellene odafigyelni, ki szorul segítségre.

Megyek majd, és önkéntelenül is bekukucskálok. És tudom, hogy nem lesz ott. Talán állok majd, mint egy árva gyerek a csomagjával, és valószínűleg fázom is. De látni fogom a mosolyát, hallom a hangját: Hogy van? És látom, ahogy leveszi a szemüvegét, mert tudja úgyis. És én is tudom, hogy ő már jól van, mert sajnos *ott* – bármilyen közhelyes is – valóban egyre jobb már a társaság. *Itt* pedig a hiány kong, egyre huzatosabb a világ. És „Gondolataimban, mint egy mély folyóban, / lesüllyednek az emlékezés roncsai.”